

Krachtlijnen voor een sterke onderwijsloopbaanbegeleiding

in het deeltijds kunst- en volwassenenonderwijs

Krachtlijnen in functie van verbindend samenwerken

Bouw **duurzame relaties** op met de lerende, de ouders en andere relevante partners

Neem samen met de lerende en de ouders **verantwoordelijkheid** op over de onderwijsloopbaan

Krachtlijnen in functie van beleid op onderwijsloopbaanbegeleiding

Geef de **visie** op onderwijsloopbaanbegeleiding een plaats binnen het beleid van de academie/het centrum

Ga aan de slag met **objectieve en relevante informatie**

Reflecteer systematisch in het kader van interne kwaliteitszorg

Krachtlijnen in functie van kansrijke onderwijsloopbaanbegeleiding

Kijk breed naar lerenden vanuit een groiegerichte mindset

Leg het accent voornamelijk op **begeleiden**

Stel **hoge verwachtingen** voor alle lerenden

Verbindend samenwerken

Bouw duurzame relaties op met de lerende, de ouders en andere relevante partners

Effectieve onderwijsloopbaan- en leertrajectbegeleiding veronderstelt verbindende samenwerking met de lerende en in sommige gevallen ook met de ouders en andere relevante actoren (bijvoorbeeld stage, alternatieve leercontexten, VDAB, inburgering,...) (OK, 2017; HGW, 2018; Competentieloop, 2023). Bouw daarom warme en duurzame relaties op. Om hiertoe te komen is het nodig om op twee elementen in te zetten, namelijk contact en connectie. Met *contact* wordt bedoeld dat je tijd en ruimte maakt om elkaar te begroeten, dat je interesse toont voor elkaar, vragen stelt, ... Dit veronderstelt live contact, dat zowel spontaan als georganiseerd kan plaatsvinden. *Connectie* gaat over authentiek en eerlijk kunnen zijn. Het gaat om oprecht luisteren naar, zien en voelen wat de ander zegt zonder hierover te oordelen, ongeacht of de boodschap positief is of niet (KOOGO, 2022).

In het geval van minderjarige leerlingen¹ zijn de ouders een belangrijke partner. Met 'ouders' bedoelen we telkens de natuurlijke ouders en iedereen die (mee) verantwoordelijk is bij de opvoeding van de leerling (bv. grootouder, plusouder, ...). Ouderbetrokkenheid uitbouwen doe je door te investeren in een partnerschap waarbij ouders en academie op een constructieve, respectvolle en wederkerige manier met elkaar om gaan. Ze communiceren en werken samen in functie van de leerling (KOOGO, 2022). Bij meerderjarigen is de betrokkene zelf vaak het eerste en enige aanspreekpunt voor de academie/het centrum. In bepaalde gevallen kan het relevant of aangewezen zijn om ook vertrouwenspersonen uit het bredere netwerk van de lerende te betrekken. Dit kan uiteraard enkel met medeweten en akkoord van de lerende.

Neem samen met de lerende en de ouders verantwoordelijkheid op over de onderwijsloopbaan

Onderwijsloopbaankeuzes maken is een proces waarin zowel de academie/het centrum als de lerende (en in geval van minderjarige leerlingen ook de ouders) verantwoordelijkheid dragen. Lerenden (en hun ouders) behouden de regie en hebben recht op ondersteuning door de academie/het centrum.

Drie voorwaarden zorgen ervoor dat lerenden gemotiveerd zijn om hun verantwoordelijkheid op te nemen: ze moeten autonomie ervaren bij het maken van keuzes, zich bij het keuzeprocess betrokken voelen en zich competent voelen om keuzes te maken (Vansteenkiste, 2017).

---

¹ In het volwassenenonderwijs zijn minderjarige cursisten zeldzaam.

Beleid op onderwijsloopbaanbegeleiding

Geef de visie op onderwijsloopbaanbegeleiding een plaats binnen het beleid van de academie/het centrum

Ontwikkel een gedragen, onderbouwde visie op kansrijke onderwijsloopbaan- en/of leertrajectbegeleiding. Zo'n visie omschrijft waarvoor de academie/het centrum staat. Ze omvat de kernwaarden van de aangeboden begeleiding. Daarnaast functioneert ze als ethisch kompas bij het maken van keuzes en het nemen van beslissingen over onderwijsloopbaan-/leertrajectbegeleiding.

Integreer deze visie in het bredere beleid van de academie/het centrum. Maak de samenhang met andere beleidsthema's zichtbaar. Maak de visie en de verdere stappen die hieruit voortvloeien helder en transparant voor het onderwijspersoneel en alle partners.

Ga aan de slag met objectieve en relevante informatie

Een eerste stap in het proces is het verzamelen van objectieve informatie over de lerende vanuit de vier begeleidingsdomeinen: onderwijsloopbaan, leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg (Onderwijsinspectie, 2017). Focus daarbij op feitelijke (les-)observaties, toetsresultaten, verslaggeving, ... Beluister ook steeds de stem van de lerende (en de ouders) en hou rekening met hun context. Vervolgens interpreteer je - bij voorkeur samen met andere betrokken leerkrachten - deze informatie en neem je deze mee doorheen het begeleiden van de onderwijsloopbaan of het traject.

Om efficiënt te werken, is het belangrijk om de relevante informatie bij te houden. Maak daarbij een onderscheid tussen 'need to know' en 'nice to know'. Door informatie kernachtig te documenteren, wordt het mogelijk om de evolutie van de lerende zichtbaar te maken in functie van het keuzeproces.

Reflecteer systematisch in het kader van interne kwaliteitszorg

Reflecteer met het team over de manier waarop de onderwijsloopbaan- en/of leertrajectbegeleiding versterkt kan worden. Verzamel daartoe de nodige informatie (ook van lerenden die van traject of academie/centrum veranderen). Denk na over de volgende vragen:

- In welke mate zijn onze acties op vlak van onderwijsloopbaan- en/of leertrajectbegeleiding effectief?
- In welke mate ondersteunen onze acties en adviezen warme overdrachten binnen en buiten de academie/het centrum?
- In welke mate zijn onze adviezen kwaliteitsvol?
- Enzovoort

Op die manier kun je lessen trekken in het kader van interne kwaliteitszorg.

Kansrijke onderwijsloopbaanbegeleiding

Kijk breed naar lerenden vanuit een groeigerichte mindset

Met het oog op een goed keuzeproces is het belangrijk om met een brede blik naar lerenden te kijken. Focus zowel op hoe ze presteren tijdens de lessen als op hun persoonlijke kenmerken (vb. interesses, talenten, persoonlijkheid, ...). Doe dit o.a. door in te zetten op breed evalueren. Dit wil zeggen doelgericht, op verschillende manieren, in verschillende contexten, op verschillende tijdstippen en indien mogelijk met meerdere beoordelaars evalueren. Kijk daarbij vanuit een groeigerichte mindset.

Competenties, kwaliteiten en interesses die lerenden buiten de academie/het centrum ontwikkelen (bv. tijdens stages, alternatieve leercontexten, sportactiviteiten, hobby's, cursussen,...), vormen een waardevolle aanvulling op deze brede kijk. Al die elementen neem je mee in het keuzeproces.

Leg het accent voornamelijk op begeleiden

Onderwijsloopbaanbegeleiding is een continu proces. Kritische keuzemomenten zijn mijlpalen om adviezen te formaliseren, maar de weg hiernaartoe start in de dagelijkse praktijk en loopt doorheen het hele schooljaar (Lacante e.a., 2008).

Elke leerkracht heeft een rol bij het aanleren van de vaardigheden die lerenden nodig hebben om te komen tot zelfkennis en zelfreflectie (HGW, 2018). Zo kunnen ze zelf een weloverwogen passende keuze leren maken.

Naast het oefenen van deze vaardigheden is het belangrijk de lerenden (en ouders) zo objectief en volledig mogelijk te informeren over het brede onderwijsaanbod. Doe dit op verschillende momenten, via verschillende kanalen en breng alle mogelijke relevante pistes in kaart. Informeer hen breed over de opleidingsinhouden, toelatingsvoorwaarden, financiële vereisten, studiebekrachtiging/doorstroomkansen, ... Wees je bewust van de impact van je taalgebruik bij het communiceren over onderwijsloopbanen. Vermijd, zowel mondeling als schriftelijk, woorden waarin hiërarchisch denken vervat zit (vb. gemakkelijker, beter, ...) en gebruik positieve, waarderende termen (Van Avermaet en Boone, 2023).

Stel hoge verwachtingen voor alle lerenden

Het hanteren van hoge verwachtingen op maat van de lerende is onlosmakelijk verbonden met betere leerprestaties en een positief zelfbeeld (Jensen, 2022). Leerlingen die - ongeacht hun taalniveau, afkomst, socio-economische situatie ... - uitgedaagd worden, maken onderwijsloopbaankeuzes die beter aansluiten bij hun mogelijkheden, persoonlijke interesses en doelstellingen.

Bibliografie

Jensen, E. (2022). *Ieder kind kansrijk – lesgeven aan leerling/cursisten die opgroeien in armoede*. Bazalt: educatieve uitgaven.

Keppens, G., & Spruyt, B. (2019). *Preventie van spijbelen en vroegtijdig schoolverlaten - eindrapport*. Gent: Steunpunt Onderwijs Onderzoek.

Lacante, M., Van Esbroeck, R., & De Vos, A. (2008). *Met een dynamische keuzebegeleiding naar een effectieve keuzebekwaamheid*. Eindrapport OBPWO projecten 04.01 & 02.02 en Ministerieel Initiatief. Brussel/Leuven: Vrije Universiteit Brussel/Katholieke Universiteit Leuven.

Lambrighs, H., & Ryckmans, A. (2022). *De betrokkenheidsboom. Van ouderbetrokkenheid naar ouder schoolpartnerschap*. Brussel: Politeia.

Onderwijsinspectie (2017). *Het referentiekader voor onderwijskwaliteit (het OK)*. Te raadplegen via <https://www.onderwijsinspectie.be/nl/het-referentiekader-voor-onderwijskwaliteit-het-ok>

Pameijer, N., Denys, A., Timbremont, B., & Van de Veire, H. (2018). *Handelingsgericht werken. Samenwerken aan schoolsucces*. Leuven: Acco.

Potential (2023). *Competentieloop*. Te raadplegen via <https://potentialtoteach.be/zoek-materiaal/detail-2/competentieloop>

Van Avermaet, P. & Boone, S. (2023). *5 valkuizen bij studiekeuzebegeleiding*. Te raadplegen via <https://www.klasse.be/76938/hoe-geef-jij-advies-5-valkuilen-bij-studiekeuzebegeleiding/>

Vansteenkiste, M. (2017). *Vitamines voor de groei. Ontwikkeling voeden vanuit de Zelf-Determinatie Theorie*. Leuven: Acco.

Vlaanderen onderwijs en vorming (2018). *Decreet betreffende de leerling/cursistenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerling/cursistenbegeleiding*. Te raadplegen via <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=15236>